

Ez a föld ad mindennapi kenyeret,
Hideg ellen, vihar ellen fedelet,
Kikeletkor pacsirtaszót, virágot,
Erdő-mező ismerősöd, barátod.

Mehetsz, mehetsz, vándorolhatsz bárhova:
Egész világ idegen lesz, mostoha.
Halni visszahoz a honvágy, a bánat —
Szeresd, szeresd, soh'se hagyd el hazádat!

(Petőfi Sándor.)

1942. február 2. hete.

Olvasmánytárgyalás.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az egri hősök.

Nevelési cél: A hősök, nagyok tisztelete.

I. Előkészítés. a) Ráhangolás. Bizonyosan mindnyájan tudjátok, hogy nagy háború dúl körülöttünk. Mintha az egész világ lángokban állana s benne sziget csak ez a mi kis országunk lenne. Nem is tudunk érte hálát adni a jó Istennek, hogy ha már nem is vonhatjuk ki magunkat a háború és annak velejárója, a nehéz élet alól, legalább megkíméli most a háború vihara édes hazánkat.

Bizony, nem volt ez mindig így. A költő is azt mondja: Megbűnhötte már e nép a multat s jövődőt! Bizony, igaza van, megbűnhödtük már nemcsak a multat, de a jövődőt is, annyit szenvedtünk az elmúlt századok alatt. Amikor reánk tört a pogány török és másfélszázadig ült országunkban, pusztított mindent, ezrével rabolta el magyar testvéreinket s hurcolta magával rabságba, embervásárra... Abban az időben bizony fordítva volt a dolog, itt dúlt a harc a mi édes hazánk földjén, s mások nézték, hogy mi történik mivelünk, szegény magyarokkal. Akkor bizony mi védelmeztük nemcsak szegény hazánkat, hanem saját testünkkel védelmeztük az egész keresztény Európát is, azt a földrészt, amelyen hazánk van. Mert ha rajtunk is keresztül mehetett volna a török, feldúlta volna azokat az országokat is éppen úgy, mint Magyarországot.

Az a százötven esztendő tele volt harccal, vérrel, könnyel, magyar szenvedéssel. Igaz, akkor is voltak magyar hősök, akárcsak ma, de a hősök sem tudták megmenteni szegény hazánkat a rettenetes török pusztítás elől.

Azoknak a hősöknek nevével van tele történelmünk s mindegyik nevét aranybetűkkel írták bele történelmünkbe.

b) Áthajlás. Lapozzuk fel most mi is a történelem könyvét s olvassunk egy ilyen hős, vitéz magyar várról, annak védőjéről, Egerről s az egri hősökről.

II. Tárgyalás. a) Az olvasmány bemutatása.

Az egri hősök.

Majdnem ötszáz évvel ezelőtt történt. Százötvenezer főből álló török sereg haladt a Duna és a Tisza között észak felé, hogy elfoglalja Eger várát.

Ezzel a hatalmas török sereggel mit állíthatott szembe Eger? Hatvanöt híján kétezer fegyverest.

Hogyan került ez is össze?

Eger várát Dobó István és Mecseky István várnagyokra bízta a király.

Mecseky bejárta a szomszéd vármegyéket. Lelkesítő szóval buzdította a fiatalságot, hogy siessen Egerbe, ahol dicsőséget osztogatnak. S vitte a legényeket a lelkesedés, a hazaszeretet Egerbe.

Amíg Mecseky a hadakat gyűjtötte, addig Dobó, mint igazi hadvezér, az előkészületekben serénykedett. Mindössze kilenc ágyúja volt s ahhoz ugyanannyi tűzére. De ő hirtelen begyakorolt azok mellé egy csapat diákot és falusi legényt. Azután ellátta a várat puskaporral. Élelmiszerekről is bőven gondoskodott. A raktárakat megtöltötte gabonával, az aklokat tulkokkal. Két száraz malma egyre őrlötte a lisztet. A harmadik készítette a puskaport. A szénakazlakat befedette nyersbőrökkel, hogy az ellenség fel ne gyujthassa. Minden háziról-kunyhóról, palotáról leszedette a födelet, még a templomokról is. A várfalakat pedig kívülről-belülről megerősítette palánkokkal s ezeket láncokkal kötözte össze.

Még csak a híre érkezett meg a rengeteg török tábor közeledtének. A szomszédos falvakból mind szétfutott már a nép. Napi járóföldre köröskörül üres volt Eger táján az ország. A török vezér levélben izenetet küldött Eger várnagyjainak. A levél fele nyájas ígélet volt, fele mérges fenyegetés. Így akarta rávenni a törökök vezére Eger védőit arra, hogy adják fel a várat.

Dobó István nem titkolta el a levél tartalmát. Összegyűjtötte harcosait a piac közepén; felolvastatta előttük a levelet. Egy szívvel és egy ajakkal harsogta rá az egész sereg: „Nem adjuk fel a várat!”

Akkor aztán elébb a két vezér esküdött meg a nép előtt, hogy a nép és a sereg tudta nélkül semmit sem tesznek. Azután meg a nép borult térdre és úgy esküdött meg Isten szabad ege alatt, hogy a végső leheletéig engedelmeskedik a vezéreknek.

Dobó most a vár kimagasló tornyára egy vaskoporsót helyezett el. Kétfelől egy-egy lándzsa tartotta a koporsót. Az egyik lándzsa hegyén a magyar jelvény, a másikon még a török jelvény lobogott. Mit jelentett ez? Azt, hogy vagy a támadóknak vagy a védőknek meg kell halni e helyen!

Másnap százhusz nagyágyú szórta a tüzet a városra. Némelyik bizony félmázsás golyókat zúdított oda.

Dobó István csak kilenc ágyúval válaszolgatott.

Szent Mihály napján fuvatott első rohamot a vár ellen a török fővezér. Kora hajnalban megszólaltak a trombiták. Háromfelől rohantak a törökök a falakra. De a magyarok egykettőre visszaverték őket. Ezer török holtteste maradt a vár körül az árokban.

De a magyarok is megfizették a diadal árát. Nagy temetés volt Egerben. Százharminc koporsót vittek egymásután a temetőbe. Dobó István még arról is gondoskodott előre, hogy legyen szép temetőnek való hely és elégséges koporsó minden halottnak, aki a hazáért harcolva dicsőült meg.

A törökök ismét ostromolni kezdték a várat. Éjjel-nappal szórták a tüzes golyókat a városra. A nép föl se vette. A tüzes golyót jól lehetett látni. Az ember kitérhetett az útjából. Farnémút nem talált, amit meggyujthatott volna! A tüzes golyók a puskaapor-raktárt keresték. Az a főtemplom sekrestyéjében volt.

A szakadatlan lövöldözés ötödik napján iszonyú robbanás reszkettette meg a várat. A puskaapor-raktárt felgyújtotta egy tüzes golyó. A robbanás szét döntötte a monostor egy részét a hozzáépített várfallal együtt.

Erre az egetverő pukkanásra nagy diadalordítás hangzott fel a török táborból. A ledőlt fal helyén megnyílt a vár a törökök előtt.

— Ne féljünk a pokoltól sem! — mondotta Dobó István Mecsekynek. — Bizzunk az Istenben!

— És magunkban! — felelt a hős bajtárs. — Kend, bátya, bánjon el a tűzzel, én majd elbánok a vassal!

Azzal Mecseky a maga vitéz katonáival visszaverte a falramászó ellenséget. Dobó pedig eloltotta a tüzet. A falban támadt rést hirtelen betömtek hordókkal, amelyeket kövekkel töltöttek meg.

A rohamot tehát most is visszaverték az egri hősök. Csak az volt a nagy kár, hogy annyi puskaapor tönkrement.

— Se baj! — mondta Dobó István. — Itt van „Gergely diák“, aki ért a puskaapor-készítéshez. Van hozzávaló kénkő, salétrom is elég.

Bornemissza hadnagyot hívták „Gergely diák“-nak a tudományáért. Hozzá is látott ő a puskaapor-készítéshez tüsként. Most óvatosabbak voltak az egri hősök. A pincékben rejtették el a puskaport.

Ujra kezdődött a harc a magyarok és a törökök között. A törökök több ízben megrohanták a várat. A romokon át itt-ott belül is kerültek. De a magyarok mindannyiszor vitézül visszaverték őket.

Október 14-én utolsó rohamra készülődtek a törökök. Dél-

tájban harsantak meg a török táborban szerte a trombiták s ismét megindultak a vár ellen.

Bent a várban mindenki tudta, mit kell tennie, a falakra gyülekezett. Mindenki fegyvert fogott. Az volt elég. A törökök hagytak ott annyi puskát, kardot, hogy jutott belőle még az asszonyoknak, leányoknak és gyerekeknek is.

Énekek és régi írások hirdetik örök időkre, hogyan harcoltak az egri asszonyok és leányok. Az asszonyok ott álltak uruk mellett, s hogyha kidőlt a sorból, maguk kapták kézbe az elejtett kardot. A leányok meg vőlegényeiknek segítettek harcolni. S hogyha elesett valamelyik vitéz, annak fegyvereit a menyasszony forgatta tovább.

— Csak még egy óráig ne hagyd magad magyar! — biztattatták egymást az egri hősök.

A biztatásnak lett is foganatja. A törökök utolsó, de elkeseredett rohamát is visszaverték a magyarok. Pedig akkor már olyanok voltak a várfalak, hogy lóháton is fel lehetett rájuk nyargalni.

— Isten harcol a magyarokkal! S ki mer szembeszállni az Istennel? — mondták végül a törökök.

Azzal szégyen ide, szégyen oda, elvonultak Eger alól.

Az egriek pedig hálás szívvel énekeltek s úgy köszönték meg Isten segítségét.

Eger védelmében hétszáz hős magyar esett el. De együtt élnek ők egy szólas-mondásban, amit érteni fog mindenki, míg a világ áll s míg magyar lesz a földön...

Hogyha valakit nagyon meg akarnak dícsérni a magyarok, csak ezt mondják róla:

„Kivívta az egri nevet!”

(Jókai Mór.)

b) Az olvasmány által keltett élmény megbeszélése.

c) Gondolatesoportonkénti olvasás és tárgyalás.

d) Az olvasmány tartalmának egészben való elmondatása.

III. Összefoglalás. Elmélyítés. A magyar nemzet történetében végeláthatatlan sorban látjuk a hősöket. Nincs korszak, amelyben ne ragyogna fel egy-egy nagy hős; ha pedig veszelem tornyosult a házára, a hősök egész légioja támadt életre. Apáitok, nagyapáitok követték a régi hősöket. Nekték is őket kell követni. De nemcsak akkor, amikor hareba hív a haza, hanem a béke éveiben is: a munka hősiességében. Mert a munkában is lehet hősi dolgot cselekedni. Végezzünk el minden munkánkat, kötelességünket úgy, olyan pontosan, szívvel-lélekkel, mintha tőlünk, egyedül tőlünk függne a haza sorsának jobbrafordulása! Nem mindenkinek adatott meg az, hogy életét kockáztassa hazájáért, de a munkában mindenki lehet hős!